

Emilia Konwerska, Dominika Kotuła

Ogólnopolska konferencja naukowa "Narracje postkryzysowe : nowe utopie", Olsztyn, 22-23 maja 2014 roku

---

Prace Literaturoznawcze 2, 380-385

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Emilia Konwerska, Dominika Kotuła

Ogólnopolska konferencja naukowa *Narracje postkryzysowe. Nowe utopie*, Olsztyn, 22–23 maja 2014 roku

Ogólnopolska konferencja naukowa *Narracje postkryzysowe. Nowe utopie* została zorganizowana przez Interdyscyplinarne Koło Naukowe InterGender działające przy Instytucie Filozofii UWM w Olsztynie, we współpracy z Instytutem Filologii Polskiej. Konferencji towarzyszyły wydarzenia artystyczne, odbywające się w przestrzeni miejskiej i wpisujące się w jej interdyscyplinarny profil. Organizatorzy zaprosili do Olsztyna literaturoznawców, filozofów, historyków sztuki, kulturoznawców, politologów oraz przedstawicieli innych dyscyplin, aby razem z nimi zastanowić się nad tym, czy nadszedł czas, by odwołać symptomatyczny dla epoki postmodernizmu kryzys i uznać, że spełnił swoją rolę, inspirując do tworzenia nowych utopii. Refleksji postanowiono poddać najnowsze narracje, będące z jednej strony wyrazem dystansu lub niezadowolenia z rzeczywistości, z drugiej zaś – propozycją jej modyfikacji. Przyjęto, że utopijny charakter projektów nie świadczy o niemożliwości ich realizacji, lecz o radykalnej rozbieżności między nimi a rzeczywistością, istniejącą czy konstатовaną w dyskursach kryzysowych. Konferencja, poruszająca szeroko dyskutowane we współczesnej humanistyce tematy, takie jak posthumanizm, transhumanizm, postsekularyzm, ekokrytyka, performatywność w kulturze czy miejskie rewolucje, spotkała się z dużym zainteresowaniem reprezentantów ośrodków naukowych z całej Polski.

Pierwszy dzień konferencji zaczął się obradami trzech sekcji, odbywającymi się symultanicznie w kilku salach. Moderowane przez Dariusza Barbażyńskiego obrady pierwszego panelu sekcji postsekularnej rozpoczął Ryszard Podgórski z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, który w swoim wystąpieniu przedstawił aksjologię Karola Wojtyły na tle cywilizacyjnych wyzwań. Kolejny prelegent, Tomasz Sieczkowski z Uniwersytetu Łódzkiego, omawiał sekularyzmy Charlesa Taylora, wchodząc tym samym w interesującą interakcję z Karolem Jasińskim z UWM, który wystąpił z referatem zatytułowanym *(Post)sekularyzm Charlesa Taylora a jego koncepcja humanizmu wyłączonego*. Po trzecim wystąpieniu odbyła się dyskusja zakończona przerwą. Następny panel rozpoczęła Dorota Sepczyńska, analizująca nastawienie Jürgena Habermasa wobec religii oraz jej publicznej roli. Referentka skupiła się na obecności religii w polityce oraz Habermasowskich próbach rozwiązania tego problemu. Jako ostatni w omawianej sekcji wystąpił Przemysław Górecki z poznańskiego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, który na przykładzie *Księdza Heleny* Mariana Pankowskiego prezentował

postsekularyzm w ujęciu mniejszościowym. Obrady zakończyły się przewidzianą w planie dyskusją, po której nastąpiła przerwa.

Kolejna sekcja została poświęcona praktycznym realizacjom utopijnych oraz okołoutopijnych projektów. Moderowany przez Sławomira Buryłę panel rozpoczęło wystąpienie Renaty Dopierały z Uniwersytetu Łódzkiego pt. „*Stać się pustym oznacza stać się bogatym*” — *minimalizm jako (nowy i utopijny) styl życia*. Autorka odwoływała się w nim do ideałów prostoty i ograniczania pragnień propagowanych przez Dominique Loreau. Odmienny pomysł na przewyciężenie ponowoczesnego problemu braku satysfakcji z życia zaprezentowała Daria Bruszezwska z UWM, która w postulującej pogodzenie z przemijaniem kulturze *słow* dostrzegła możliwość pokonania ponowoczesnego lęku przed tymczasowością. Referująca podkreśliła ładunek kontrowersji zawarty w ekonomicznym wymiarze omawianego zjawiska. Obrady zakończyło wystąpienie Aleksandry Drzał-Sierockiej z warszawskiej SWPS, poświęcone niejednoznacznym definicjom „rzeczy-do-jedzenia”. Podczas dyskusji zastanawiano się nad tym, czy projekty prezentowane przez autorki mają rewolucyjny potencjał, czy raczej powinny być klasyfikowane jako moda, jeden z wielu trendów obecnych we współczesnych pluralistycznych społeczeństwach.

Odbywające się w tym samym czasie w innej sali obrady sekcji zatytułowanej *Nowy wspaniały świat* otworzyło wystąpienie Macieja Łokucijewskiego z UWM pt. *Burzyć czy budować? Anarchoprymitywizm Johna Zerzana wobec cywilizacji, postmodernizmu i technologii*. Prelegent proponował postrzeganie koncepcji Zerzana jako alternatywy dla projektów cywilizacyjnych opartych na technologii. Odwołując się do poszczególnych krytyków cywilizacji, analizował możliwość odrzucenia konceptu reprezentacji — ten pomysł był później krytykowany przez uczestników dyskusji, którzy zwrócili uwagę na nierealność anarchoprymitywistycznych postulatów. Kolejny referent, Michał Smoleń z Uniwersytetu Warszawskiego, udowadniał w swoim wystąpieniu, że tworzenie utopijnych koncepcji nie jest domeną wyłącznie lewicowych myślicieli — szczegółowo przeanalizował utopie obecne w dyskursach liberalnych, anarchokapitalistycznych i technokratycznych oraz przedstawił ideologię solucjonizmu, popularną wśród twórców związanych z Doliną Krzemową. Panel zamknęła Karolina Wiśniewska z UW, która w referacie zatytułowanym *Utopia i kryzys: negocjowanie ładu społecznego w kibucu* przedstawiała w kontekście teorii artykulacji Stuarta Halla oraz teorii dystynkcji Pierre’a Bordieu wyniki własnych badań antropologicznych. Referentka zastanawiała się nad zależnościami pomiędzy utopią, kryzysem a wspólnotowością, opisując przy tym szczegółowo problemy, z którymi coraz częściej borykają się kibuce. W trakcie moderowanej przez Piotra Wasyluka rozmowy kończącej omawiany panel pytano ją o zagadnienie własności, dyskryminację zagranicznych robotników w kibucach i relacje łączące je z grupami ortodoksyjnych Żydów. Po przerwie kolejną część sekcji rozpoczął Rafał Majka z SWPS

referatem *Zmiana społeczna – próba poststrukturalistycznej rekonceptualizacji*, stanowiącym próbę krytycznego przemyślenia zmiany społecznej z perspektywy poststrukturalistycznego feminizmu, studiów *queer*, studiów postrozwojowych oraz studiów nad afektami. Odwołując się do pism Michela Foucaulta i Eve Kosofsky Sedgwick, Majka starał się w interdyscyplinarny sposób zreinterpretować teorię zmiany. Kolejny prelegent, Wojciech Bartłomiej Zieliński z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, zastanawiał się nad współczesnymi wizjami szczęśliwego społeczeństwa. Zwrócił uwagę na zależności istniejące pomiędzy utopią a futurologią i utopią a propagandą oraz położył nacisk na nierównomierny rozwój postępu technicznego i postępu społecznego. Ostatnim wystąpieniem w sekcji był referat Joanny Wolskiej z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Autorka opisywała literacką utopię samotności i analizowała dyskurs, w którym samotność pojawia się jako element pożądany. Prezentowane zagadnienie ilustrowała przykładami z książek Bohumila Hrabala i Michela Houellebecqa, podkreślając obecne w nich posthumanistyczne akcenty oraz to, że utopijna samotność występuje w twórczości obydwu pisarzy jako metoda zdystansowania się wobec pogrążającego się w kolejnych kryzysach świata. Obrady sekcji zakończyły się dyskusją.

Po przerwie obrady rozpoczęła sekcja poświęcona transhumanizmowi, moderowana przez Marka Lubańskiego. Jako pierwsi swój referat *Naturalizacja doświadczenia mistycznego a moralne ulepszanie człowieka – perspektywa rewizji kondycji ludzkiej* zaprezentowali Paweł Motyka i Piotr Litwin z UW. Autorzy przedstawiali empiryczne przesłanki przemawiające za tezą, że doświadczenia mistyczne, skutkujące potencjalnymi pozytywnymi zmianami osobowości, są możliwe do uzyskania w warunkach laboratoryjnych, m.in. poprzez elektromagnetyczną stymulację mózgu, działanie środków psychoaktywnych czy deprywację sensoryczną. Kolejne wystąpienie *Protezy, hormony, implanty – ulepszanie człowieka w sporcie, od etyki praktycznej do fantastyki* zostało zaprezentowane w nietypowej formie multimedialnej, przy nieobecności jego autora, Krzysztofa Solarewicza z Uniwersytetu Wrocławskiego. Wspomniana nieobecność nie przeszkodziła zgromadzonym w dyskusji, podczas której zastanawiano się nad wizją sportowych olimpiad osób poddających swoje ciała zaawansowanym, kosztownym modyfikacjom. W rozmowie pojawił się również temat historyczności przeżyć mistycznych oraz podobieństw i różnic pomiędzy koncepcjami ulepszenia człowieka przedstawionymi przez Pawła Motykę i Piotra Litwina a niepokojącymi obrazami z *Nowego wspaniałego świata* Aldousa Huxleya.

Równolegle w innej sali rozpoczęły się obrady moderowanej przez Marka Jawora sekcji poświęconej uniwersalizmowi. Jako pierwszy wystąpił Krzysztof Piątek z UWM z referatem *Unifikacja subiektywnego i obiektywnego rozumu w teorii krytycznej Maxa Horkheimera*. Następnie swój tekst, zatytułowany *Etyka dyskursu Karla Otto Apla jako etyka współodpowiedzialności*

i nowa forma uniwersalizmu, przedstawiła Agata Piórkowska, również reprezentująca olsztyński uniwersytet. W dyskusji, która rozpoczęła się po wystąpieniach prelegentów, pojawiły się m.in. wątki racjonalności i przekraczania kryzysu za pomocą rozumu oraz budowania nowego społeczeństwa komunikacyjnego i etycznego w wymiarze globalnym.

Kolejna sekcja, moderowana przez Jadwigę Błahut-Prusik, była związana z zagadnieniami dotyczącymi świata polityki. Rozpoczęło ją wystąpienie Jolanty Sawickiej z UW, poświęcone narracjom symbolicznym Claude'a Leforta. Druga prelegentka, Małgorzata Ozimek z Uniwersytetu Opolskiego, przedstawiła referat zatytułowany *Projekt postmarksistowski: od śmierci uniwersalizmu do agonistycznej demokracji*. W późniejszej dyskusji odwoływano się do myśli Ernesto Laclaua, Chantal Mouffe i Claude'a Leforta i zastanawiano się nad potencjalnie idealnym porządkiem społecznym oraz modelem ustroju. Pojawiło się pytanie, czy można usunąć ze sfery polityki konflikty i antagonizmy oraz czy antagonizm nie jest swoistą polityczną podstawą. Poruszono kwestie sprawiedliwości i wolności.

Wieczorem uczestnicy konferencji wzięli udział w wydarzeniach rozgrywających się w przestrzeni miejskiej – akcji olsztyńskiej grupy artystycznej Fałdy *Obrazy cymatyki* oraz koncercie hip-hopowego zespołu Maria Konopnicka.

Piątkowa sekcja, dotycząca transhumanizmu i moderowana przez Emilię Konwerską, rozpoczęła się referatem Bernarda Szymanowskiego z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu zatytułowanym *Transhumanistyczny XXI wiek*. Referat był próbą przybliżenia poglądów badaczy i sporów dotyczących tej tematyki. Następnie głos zabrał Piotr Przytuła z UWM, jeden z organizatorów konferencji, który w tekście *Od protezy do transferu umysłu – narracje transhumanistyczne w fantastyce naukowej* przybliżył temat motywów związanych z tym zagadnieniem w kinie. W swojej multimedialnej prezentacji referujący przedstawił kadry z filmów takich jak *Elizjum*, *Transcendencja* czy doskonale wszystkim znany *Matrix*. Występująca po nim z referatem *Shulamith Firestone i Morge Peirce – sztuczne zapłodnienie jako władza kobiet?* Magdalena Uzarewicz z UWM dokonała streszczenia poglądów feministycznych autorek. Po wystąpieniach wywiązała się burzliwa dyskusja, dotycząca etyczności transhumanizmu wprowadzonego w praktykę. Uczestnicy konferencji poddawali refleksji takie kwestie jak macierzyństwo, relacje poliamoryczne i transplantacje.

Następna sekcja, moderowana przez Małgorzatę Liszewską, dotyczyła tematu miasta. Ingerencje w przestrzeń miejską, uczestniczenie w kreowaniu miejskiej architektury, partycypacja społeczna są ważnymi zagadnieniami współczesnych dyskusji. Podczas konferencji tematowi miasta przyjrzała się Gabriela Jarzębowska związana z Pracownią Kot Derridy w swoim wystąpieniu *Miasto biocentryczne – rzeczywistość czy utopia?* Następnie wystąpiła Anna Drońska, opiekunka Grupy Artystycznej Fałdy, reprezentantka

Instytutu Sztuki UWM w Olsztynie. Wygłosiła ona tekst pt. *Urban exploring jako urzeczywistnienie pojęcia „nieświadomości ekologicznej” na podstawie projektu artystycznego „Opuszczone – odzyskane”*. Referatom towarzyszyła dyskusja na temat zmieniającego się statusu miasta oraz relacji łączącej człowieka z cywilizacją.

Równolegle w innej sali rozpoczęły się obrady sekcji dotyczącej posthumanizmu. Moderatorem podczas drugiego dnia konferencji był Gwidon Fałucki. Michał Kasprzak z Uniwersytetu Wrocławskiego wygłosił referat pt. *Solidarność postantropocentryczna*. Dawid Misztal z Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentował tekst pod tytułem *Opowieść o pewnej utopii, czyli kilka uwag o naturze ludzkiej w ujęciu Francisa Fukuyamy*. Po wygłoszonych referatach w toku ożywionej dyskusji poruszono temat zmierzchu antropocentryzmu oraz jego konsekwencji. Referujący oraz goście konferencji rozmawiali o pozycji zwierząt we współczesnym świecie.

Drugi panel w sekcji posthumanistycznej rozpoczął referat Emilii Konwerskiej z UWM zatytułowany *Osobowość Mutanta. Twórczość i filozofia Williama S. Burroughsa w perspektywie posthumanistycznej*. Kolejną reprezentantką UWM była Dominika Kotuła, omawiająca ekokrytyczne strategie interpretacyjne w tekście *„Ręce wytrzeć o liście. Cały kurz, tłuszcz miasta. Wytrzeć o liście”*. *Ekokrytyka i poeci*. Na koniec Joanna Bednarek z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wygłosiła referat pt. *(Po) myśleć rzeczy. Thinking things wobec literatury*. Dyskusja dotyczyła związku transhumanistycznych postulatów z nietzscheanizmem, a także potencjalnej polityczności ekokrytyki i ekopoezji. Podczas rozmów pojawiły się takie wątki jak mięso i jego znaczenia, naoczność śmierci i zagrożenia płynące z rozwoju cywilizacji i technologii.

Jednocześnie rozpoczęto obrady na temat współczesnych koncepcji podmiotu. W sekcji moderowanej przez Anikę Lewandowską wystąpiła Agnieszka Jagusiak z Uniwersytetu Łódzkiego, odnosząc się do postkryzysowej teorii podmiotowości w filozofii Rosi Braidotti. Autorka przyjrzała się koncepcji podmiotu nomadycznego. Z kolei Andrzej Poterała z UWM zaprezentował refleksję nad koncepcją podmiotu postemancypacyjnego na przykładzie kampu. Marek Boratyński z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wygłosił tekst *Polifonia (nie)spełnionej utopijnej tożsamości*. Sekcję zakończyła interesująca dyskusja.

Najbardziej nowatorski charakter miała sekcja dotycząca praktyk codzienności. Podczas jej trwania prelegenci i goście poruszali temat realnego zastosowania nowych prądów myślowych i koncepcji. Skupili się na nowych trendach, modach i wynikających z nich przemianach społecznych. Moderatorką była Daria Bruszevska-Przytuła, zaś referaty wygłosiły Anna Miller z Uniwersytetu Gdańskiego *Wszyscy jesteście artystami / Wszystkie jesteście artystkami. Sztuka jako narzędzie zmiany społecznej?* oraz Katarzyna Żarnowska z Uniwersytetu Jagiellońskiego *Fantazja ponad heteronormą*.

O kobiecej twórczości typu slash jako specyficznym wyrazie uniwersalnych uczuć, która w swojej multimedialnej prezentacji ukazała fanfiction jako narzędzie wyrazu fascynacji męskim homoseksualizmem.

Konferencja zakończyła się w pubie Stary Zaulek, gdzie wszyscy uczestnicy oraz goście i osoby nieuczestniczące czynnie w konferencji mieli okazję do spróbowania wegańskich potraw. Na stołach znalazły się dania wykonane bez użycia produktów pochodzenia zwierzęcego. Wegański posiłek przygotowany w ramach inicjatywy Vegan Brunch Olsztyn odbył się na świeżym powietrzu i zgromadził dorosłych oraz dzieci. Po posiłku zaprezentowany został film *Okresowy mężczyzna*, opowiadający historię indyjskiego mężczyzny, który został bohaterem walki o środki higieniczne dla miesiączkujących kobiet. Projekcja filmu odbyła się dzięki współpracy z fundacją Tu Się Movie. Po filmie, pożegnaniach i fascynujących rozmowach konferencja została oficjalnie zamknięta – z nadzieją na przyszłe inicjatywy.